

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakértői véleménye

A B. integrált rekonstrukciójával kapcsolatos szerzői jogi kérdések

Ügyszám: SzJSzT- 19/12

A megbízásban foglaltak:

I. KÉRDÉSEK

Az N. képviselőjében V. L. a következő kérdések megválaszolását kérte a Szerzői Jogi Szakértő Testülettől (a továbbiakban: a Szakértő Testület):

1. Mik tekinthetőek az ismertetett Program¹ által érintett - akár önálló, akár közös - szerzői műveknek? Így különösen szerzői műnek tekinthető-e maga a P.,² mint épület, továbbá a D. együttesen, mint szoborcsoport;³ továbbá az 1975-ben az U. Vállalat, illetve 1996-ban a tervező és kivitelező L. társaság által elvégzett felújítás során létrejött-e új szerzői mű, vagy az eredeti tervezőkkel (vagy másokkal) közös mű, és ha igen, az melyik műre vonatkozik, és mi a joghatása?
2. Kik tekinthetőek az ismertetett Program által érintett szerzői műnek - *így különösen (az 1. pontra adott válasz függvényében) a P. építészeti tervei, a P., a D. szobrok/szoborcsoport - szerzői vagyoni jogai jogosultjainak; továbbá - ha ettől eltérő - a megváltoztatás, az átdolgozás (áttervezés), áthelyezés jogával rendelkező jogosultnak.*
 - (A) abban az esetben, ha az eredeti magánszemély tervezők és a K. Vállalat közötti munkaszerződés vagy a munkaviszonyt igazoló egyéb irat vagy bizonyíték nem lelhető fel;
 - (B) abban az esetben, ha az eredeti magánszemély tervezők és a K. Vállalat közötti munkaszerződések fellelhetőek, vagy a munkaviszony egyéb módon igazolt, azonban abban tervezői munkakör megnevezése és szerzői jogi rendelkezés nem szerepel;
 - (C) abban az esetben, ha az eredeti magánszemély tervezők és a K. Vállalat közötti munkaszerződések fellelhetőek, és abban tervezői munkakör megnevezése szerepel, de a munkaszerződés szerzői jogi rendelkezéseket nem tartalmaz;
 - (D) abban az esetben, ha az eredeti magánszemély tervezők és a K. Vállalat közötti munkaszerződések fellelhetőek, és a munkaszerződés a munkáltató részére felhasználási engedélyt biztosított, vagy a vagyoni jogok átruházását tartalmazza;

¹ „Programként” az I. városrész rehabilitációs programjára, s azon belül kiemelten a B. integrált rekonstrukciójára, utal, amelyről a megbízás szerint a 1384 /2011 (XI. 15.) és a 1516/2011 (XII. 30.) Korm. r. rendelkezik.

² A továbbiakban – a megbízás szerinti tényállást leíró részben és a szakértői véleményben: P.

³ A d. görög eredetű szó, valamely nagyobb létesítményhez vezető, szobrokkal szegélyezett út.

- (E) abban az esetben, ha az 1975-ben az U. Vállalat elvégzett felújítás során a tervező és az U. Vállalat kivitelező és az akkori megrendelő közötti szerződés nem tartalmaz szerzői jogi rendelkezéseket;
- (F) abban az esetben, ha az 1996-ban elvégzett felújítás során a tervező és kivitelező L. társaság és az akkori megrendelő közötti szerződés nem tartalmaz szerzői jogi rendelkezéseket?
3. A 2. pontban rögzített kérdések megválaszolásához melyik jogszabály(okat) kell alkalmazni?
4. Az ismertetett Program megvalósítása kimeríti-e a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. 29. §. ("Szjt.") szerinti átdolgozást, vagy az Szjt. szerinti egyéb felhasználást, vagy szerzői művek megváltoztatását; és ha igen, mely szerzői művekre kiterjedően, és miképpen?
5. Az ismertetett Program megvalósításához - *így különösen a P. tervezett átépítéséhez a D. szoborcsoportnak az ingatlanon belüli áthelyezéséhez, az új stadionnak az ingatlanon történő felépítéséhez* - kell-e valamely szerzői jogosulttól hozzájárulást kérni? Ha igen - *a 2. pontra [(A) - (F)] adott egyes válaszokkal is összefüggésben* -, kitől kell hozzájárulást kérni, és a hozzájárulásnak mire kell kiterjednie? A hozzájárulás megtagadható-e, és ha igen, milyen esetben? A hozzájárulás köthető-e valamilyen feltételhez, és ha igen, milyen feltételhez? A hozzájárulásért kell-e díjat fizetni, és ha igen, kinek, és a díj mértékét hogyan kell megállapítani? A hozzájárulási kötelezettség egyben kizárólagos jogot jelent-e a jogosultnak arra, hogy a Program megvalósításához szükséges valamely tervezési feladatot maga a jogosult végezze el, vagy arra más is felkérhető? Ha más is felkérhető, akkor milyen feltételekkel?
6. A Program megvalósítása során a D. szoborcsoportnak esetleges olyan áthelyezéséhez, amelynek folytán az a nagyközönség számára többé nem látható, kell-e valamely szerzői jogosulttól hozzájárulást kérni? Ha igen - *a 2. pontra [(A) - (F)] adott egyes válaszokkal is összefüggésben*, kitől kell hozzájárulást kérni, és a hozzájárulásnak mire kell kiterjednie? A hozzájárulás megtagadható-e, és ha igen, milyen esetben? A hozzájárulás köthető-e valamilyen feltételhez, és ha igen, milyen feltételhez? A hozzájárulásért kell-e díjat fizetni, és ha igen, kinek, és a díj mértékét hogyan kell megállapítani?
7. Amennyiben valamely hozzájárulást a szerzői jogosult jogutódjától/örökösétől kell beszerezni, milyen intézkedéseket kell megtenni a jogutód/örökös személyének megállapítása és hollétének felkutatása érdekében, és mi a jogkövetkezménye annak, ha ezek az intézkedések nem vagy csak részben (pl. csak egyes jogutódok/örökösök vonatkozásában) vezetnek eredményre?
8. Amennyiben a Programhoz valamely szerzői jogi hozzájárulás beszerzése szükséges, mi a jogkövetkezménye annak, ha a hozzájárulás megadására jogosult megfelelő felhívás ellenére ésszerű határidőn belül egyáltalán nem nyilatkozik? Így különösen: ilyen

esetben megadottnak kell-e tekinteni a hozzájárulást, illetve megilletheti-e díjazás a jogosultat?

9. Amennyiben a fenti kérdésekre adott válaszok alapján bármely cselekményhez valamely szerzői jogosult hozzájárulása szükséges, azonban az ismertetett Program hozzájárulásához kötött részének valamely mozzanata még a hozzájárulás megszerzése előtt megkezdődik, az adott szerzői jogosultnak milyen jogi eszközei vannak; így különösen van-e jogi lehetősége a Program megvalósításának leállítására?
10. A Programmal kapcsolatban leírt tényállás alapján a szerzői jogok és a tulajdonosi jogok összemérése, illetve a rendeltetésszerű joggyakorlás és a társadalmi érdek megítélése kapcsán megállapítható-e valamely szerzői jogosulti érdeksérelem, vagy annak a veszélye?

II. A MEGBÍZÁSHOZ CSATOLT IRATOK

- 1) A rekonstrukciót követően a felújított P., az építendő új stadion, és a D. lehetséges elhelyezése (2., 3. mellékletek),
- 2) K. Vállalat Műszaki terv, 1953., amely a P. (N.) magánszemély tervezői neveit sorolja fel (4. melléklet),
- 3) 1975. K. tervek alapján U. Vállalat által végzett felújítás iratok másolatai (5. melléklet),
- 4) 1996. L. társaság, (Cs. Gy. és az eredeti tervezők közül egyesek) által tervezett és kivitelezett felújítás egyes iratai, így egyes eredeti tervek átadásáról szóló lista (6. melléklet), és az 1996-os építési engedélyezési tervdokumentációból a műszaki leírás (7. melléklet),
- 5) M. szakvélemény (8. melléklet).

III. A SZAKVÉLEMÉNY SZEMPONTJÁBÓL RELEVÁNS

A megbízás részletesen leírja az előzményeket, és a tényeket építészeti és szerzői jogi szempontból.

Ezek közül az állásfoglalás kialakítása szempontjából az alábbi tények relevánsak:

1. A megbízás és az állásfoglalás a P. küszöbön álló felújítását, és a D. szoborcsoport esetleges áthelyezését érinti.
2. A P. tervezése 1947 és 1953 között folyt, erről csak a 4. melléklet (aláírólap) áll rendelkezésre. Szerződések nem lelhetők fel.
3. A P. 1975-ös felújításáról csak az 5. melléklet szerinti iratok állnak rendelkezésre, a tervek készítésére és felhasználására vonatkozó iratok hiányoznak.
4. Az 1996-os felújítással összefüggően a tervek elkészítésére és felhasználására vonatkozó szerződések ugyancsak hiányoznak, a tervezés/kivitelezés engedélyezéséhez szükséges, az alkotók nevét is igazoló iratokat a Megbízó csatolta (6. és 7. melléklet).

5. A D. szoborcsoport szobrász alkotói ismertek, a szobrok elkészítésére és felhasználására vonatkozó szerződések nem állnak rendelkezésre.

6. A Megbízó a 1510/2011 (XII.29.) Korm. határozat alapján jár el, mint a B. rekonstrukciójáért felelős szervezet.

7. A rekonstrukcióról jogszabályok döntöttek, mégpedig a

- 2012. évi LXXV. törvény,
- a 1384/2011. (XI. 15.) Korm. határozat,
- a 1516/2011. (XII. 30.) Korm. határozat,
- a 1482/2012. (XI. 6.) Korm. határozat.

8. A II.2. alatt említett jogszabályokból az állásfoglalás szempontjából az alábbi lényeges közérdekű (és tulajdonosi) célok, elvégzendő feladatok, jognyilatkozatok, jogszabályi kivételek tűnnek ki:

- célok:

- a gazdaság és a turizmus élénkítése,
- az egyes építészeti és erkölcsi értékek megóvása,
- a sport- és kulturális szolgáltatások színvonalának emelése,
- hosszú távú város rehabilitáció megvalósítása, ezen belül az I. városrész rehabilitációja,
- sport és a kulturális igényeknek megfelelő, nemzetközi színvonalú, összetett szolgáltatásokat biztosítani képes épületegyüttes létrehozása;

- feladatok:

- a P. balesetveszélyes állapotának megszüntetése, állagának javítása, építészeti értékeinek megőrzésével a mai kor igényeinek megfelelő rekonstrukciója,
- a jelenlegi P. felújítása oly módon valósuljon meg, hogy alkalmas legyen minimum 57.000 fő befogadására és nemzetközi atlétika versenyek – ideértve a világ- és Európa-bajnokságot – megrendezésére, illetve további, sporttal szervesen összefüggő funkciót is kapjon,
- a létesítmények tervezési munkálatait az N. alkalmazásban álló tervezők, szakemberek végezzék el,
- az összes, a B. területén található létesítmény-együttesnek alkalmasnak kell lennie olimpiai és paraolimpiai felkészülési központ funkció betöltésére, jelentős nemzetközi versenyek lebonyolítására,
- a 2012. évi LXXV. törvény mellékletében meghatározott területen egy önálló új stadion és az ahhoz tartozó parkoló építése;

- jognyilatkozatok, jogszabályi kivételek:

- felhatalmazás arra, hogy a beruházással érintett állami tulajdonú ingatlanon annak vagyongazdálkodója beruházást és felújítási tevékenységet végezhesen,
- kivétel a kulturális örökség védelmére és az azzal összefüggő közigazgatási hatósági eljárásra vonatkozó jogszabályi rendelkezések alól,
- az építető kijelölése (N.),
- az érintett állami tulajdoni tárgyakra nézve vagyongazdálkodó kijelölése (N.).

9. A megbízás a II. 3. alatt részletezett célokat a rekonstrukciós program alapján kiegészíti a megbízás első és második oldalán részletezett szintén közérdekű célokkal, pl. korszerű képzési, kutatási, edzőközpont kialakítása a P. és létesítményi területén, a stadionlátogatók komfort és biztonság érzetének növelése, akadálymentesítés, modern és családbarát közösségi tér kialakítása.

10. A P.-t atlétikai versenyek lebonyolítására, és a létesítendő új stadion mellett működő edzőpályaként alkalmas stadionná kell átalakítani.

11. Az M. szakvéleménye megállapította, hogy a P. tartószerkezeteinek felújítása sem halasztható.

12. A P. felújításához a megbízás 4. oldalán felsorolt építési/felújítási munkafolyamatok elvégzése szükséges, ezek között építési engedélyköteles tevékenységek is vannak.

Az eljáró tanács szakértői véleménye

I. A VÁLASZOK RÖVID, VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÁSA

▪Mind a P., mind annak tervei, valamint mind az 1975-ös, mind az 1996-os felújítás tervei, és a tervek alapján megvalósult épületrészek művek. A D. szoborcsoport és az azokat alkotó egyes szobrok szintén védelem alatt álló művek.

▪1953-ra nézve a P. (N.) terveire vonatkozó vagyoni jogot a tervezőktől megszerezte a korabeli tervezők munkáltatója. Ha voltak az eredeti tervezők között munkaviszonyban nem álló személyek (külső tervezők), – a lenti 27. bekezdésben kifejtettek alapján – hasonló következtetés áll az ilyen tervezőkre is.

▪Az 1975-ös és az 1996-os felújítás idején hatályos szabályok szerint a munkaviszonyban álló tervezőktől a harmadik személynek is átengedhető felhasználás jogát a munkáltató a tervek átadásával megszerezte, tehát az ilyen tervek nézve szerzői jogosultnak 1975-re nézve a K., 1996-ra nézve a L., illetve, ha ma már jogutódlással megszűntek volna, szervezeti jogutódaik tekinthetők. Ha vannak olyan alkotásnak minősülő tervrészek akár az 1975-ös, akár az 1996-os felújítás tervei között, amelyet nem az említett szervezetekkel munkaviszonyban álló szerző készített, akkor erre a K., illetve a L. csak akkor tekinthető a felhasználási jog továbbengedésére jogosult személynek (jogszerű felhasználónak), ha megfelelő tartalmú, írásba foglalt felhasználási szerződéssel igazolható a jogszerzés.

▪A program megvalósításán belül a P. felújítása és a D. szoborcsoport áthelyezése valósíthat meg felhasználást. A P. felújítása addig a mértékig, ameddig a felújítás az eredeti állapot helyreállításának minősül, nem valósít meg szerzői jogi értelemben felhasználást. A felújítás azon elemei (tevékenységei) valósítanak meg átdolgozást, amelyek eredményeképpen az eredeti műtől (épülettől) különböző, szintén egyéni-eredeti jellegű, de az eredeti teljesítménnyel összeépülő teljesítmény valósul meg. Hogy ezek mely elemek, csak a felújítási tervek ismeretében, azokat a meglévő P.-vel, illetve terveivel összevetve lehet megmondani.

▪A D. szoborcsoport áthelyezése attól függően valósíthat meg engedélyhez kötött felhasználást, hogy milyen mértékű; azaz, hogy hova történik az áthelyezés, és mennyiben érinti az eredeti építészeti-képzőművészeti együttes alkotói koncepciót megvalósító kompozíció szellemiségét úgy, hogy az sértheti az érintett művek „egységét”, miután azok eltorzítását, megcsonkítását vagy olyan megváltoztatását eredményezheti, amely sérelmes lehet a szerzők becsületére vagy hírnevére.

▪A szerzői hozzájárulás a Program megvalósításához kapcsolódó, P. felújításon belül az átdolgozásnak minősülő áttervezéshez, és az áttervezés szerinti tervek alapján történő átépítéshez szükséges. A hozzájárulás arányos, a jóhiszeműség és tisztesség követelményeinek megfelelő díjazást tartalmazó ajánlat esetén nem tagadható meg. A jelen ügyben az érdekösszemérés döntő eleme a Program megvalósítása előfeltételét jelentő jogszabályi környezet, és az abban felsorolt célok. Nincs olyan jogszabályi rendelkezés, amely szerint a hozzájárulás nem volna feltételhez köthető. Azonban a hozzájárulás nem köthető a jognyilatkozat természetével, és a vagyongazdálkodó N. által képviselt tulajdonos jogaival védett érdekekkel össze nem férő feltételhez. Ha a feltétel tűzése a rendeltetésszerű joggyakorlás követelményével ellentétes (ez csak esetről esetre dönthető el érdekmérlegeléssel), az joggal való visszaélést valósíthat meg, amely esetében bíróság ítélettel pótolhatja a szerző hiányzó jognyilatkozatát. A szerzői jogosultnak nincs érvényes szerzői jogi jogcíme arra, hogy követelje, maga is részt vehessen a tervezésben. Mindazonáltal igen gyakorlatias, az eredményes felújítást elősegítő, a meglévő tervek ismeretét az áttervezésbe ésszerűen beépítő, jogvitát aggálytalanul kizáró megoldást jelent, ha az áttervezésben megfelelő módon részt vehetnek a korábbi tervek készítői. Ennek megfelelően a tervezésre természetesen bárki felkérhető a szerződési szabadság keretei között a felek által szabadon megállapítható szerződési feltételekkel, ideértve az ellenszolgáltatás mértékét is. Erre nézve alsó-felső határokat, betartandó tarifákat a szerzői jog nem ismer.

▪A D. szerzőinek a személyhez fűződő jogait a B. területén belüli vagy azon kívüli, a D. felvezető funkcióját megőrző, méltó helyre történő áthelyezés nem sérti. A D. tekintetében most meglévő kiállítási jog helyhez kötött, de ha a szobrok látogathatón megmaradnak az előzőek szerinti környezetükben (városrész), akkor nincs szükség a kiállítási jog újbóli megszerzésére.

▪A D. szoborcsoport nem helyezhető át olyan helyre, ahol azt a közönség már nem láthatja. Ez esetleg – a fentiekben említett értelemben – a művek „egységének” a sérelmével járhatna. Az ilyen áthelyezéshez a szerzők hozzájárulását szükséges lenne kikérni.

▪A jogosult megfelelően gondos felkutatása azt jelenti, hogy a felhasználó – itt: az N. – az érintett műtípus és a felhasználási mód figyelembevételével megtette az adott helyzetben általában elvárható intézkedéseket. Az eset körülményeihez képest a következő magatartások tartoznak a gondos kereséshez (nem teljes felsorolás, csak a jogszabályi példák az adott helyzethez alkalmazva): keresés az SZTNH önkéntes nyilvántartása alapján szerkesztett adatbázisban, az interneten hozzáférhető adatbázisokban, a szerző hollétének megállapítására alkalmas nyilvánosan hozzáférhető adatbázisokban, az építészeti tervek nyilvánosság számára hozzáférhető gyűjteményeinek adatbázisaiban, a szobrok szerzőire / jogutódaira nézve a HUNGART adatbázisaiban a vizuális művészek közös jogkezelő társasága, a HUNGART

megkeresése útján, tájékoztatás kérése a mű ismert és megtalálható többi szerzőjétől, továbbá az építési tervekkel kapcsolatban hatósági feladatokat ellátó szervezetektől; hirdetés országos napilapban.

▪Nincs olyan szerzői jogi vagy más jogszabály, amelynek alapján a felhívásra nem nyilatkozó jogosult hozzájárulását megadottnak lehetne tekinteni. Ilyen esetben az N. jognyilatkozat pótlása iránt indíthat pert, illetve, ha a szerző/szerzői jogosult érvényesít perben igényt, itt hivatkozhat kifogásként a szerzői rendeltetésellenes joggyakorlásra.

▪A szerzői jogosult abbahagyási, eltiltási, jogsértést megelőző állapot helyreállítási igénye sikeres érvényesítésének a valószínűsége a P. áttervezés/rekonstrukció esetében bírói gyakorlat alapján csekély, ha az N. az ismeretlen, vagy ismeretlen lakóhelyű jogosultak személyére/tartózkodási helyére nézve gondos kutatást végez, és arányos, tisztességes ajánlatot tesz az átdolgozási engedély megadására. Az átdolgozási engedély fejében járó díj megfizetésével (gazdagodási igény) lehet számolni. Ha az előzőekben említett cselekményeket az N. elvégzi, akkor a kártérítési felelősség alól is nagy valószínűséggel sikerrel mentheti ki magát, hiszen úgy jár el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.

▪ A D. szoborcsoport áthelyezése esetén is elvileg ugyanezek az igények állnak fenn. Itt a szerzők (jogutódjaik) a mű sérthetlenségéhez fűződő jogra (Szjt. 13.§) hivatkozhatnak. Ha azonban az áthelyezés a B. területén belül, méltó helyre történik, és az N. biztosítja a szoborcsoport eszmei mondanivalóját kifejező elhelyezést, a szerzői jogérvényesítés sikerének esélye igen kicsi.

▪A szerzői jogosult mind a P., mind a D. ügyében kérhet sajátos, a jogosult javára jogosultsága valószínűsítése esetén vélelemmel támogatott ideiglenes intézkedést. Ez a jelen tényállás alapján az eltiltási igény érvényesíthetőségét jelentheti soron kívüli eljárásban. Az ideiglenes intézkedés iránti kérelemben valószínűsíteni kell a jogsértést, továbbá azt, hogy az intézkedéssel okozott hátrány nem haladja meg az intézkedéssel elérhető előnyöket. E valószínűsítés a P. rekonstrukció jogszabályi környezetét tekintve (érdekösszemérés) csekély eséllyel bizonyulhat csak sikeresnek.

II. ÁLTALÁNOS MEGJEGYZÉSEK

A megbízás teljesítésének keretei

1. A szerzői jogi törvény (Szjt.) 101. § (1) bekezdése szerint szerzői jogi jogvitás ügyben felmerülő szakkérdésekben a bíróságok és más hatóságok szakvéleményt kérhetnek a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala mellett működő szakértő testülettől. A (3) bekezdés alapján a Szakértő Testület felkérésre peren kívül is adhat szakvéleményt a felhasználási jog gyakorlásával kapcsolatos kérdésekben.

2. A Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdése alapján a Szakértő Testület az Szjt. 101. § (1) és (3) bekezdésében megjelölt ügyekben szakértői véleményt ad bírósági vagy hatósági megkeresés, vagy megbízás alapján. A (2) bekezdés szerint e rendelet alkalmazásában szerzői jogi jogvitás ügy az Szjt.-ben szabályozott szerzői, szomszédos és adatbázis-előállítói jogok érvényesítésével

összefüggő bármely jogvita. A (3) bekezdés alapján e rendelet alkalmazásában a felhasználási jog gyakorlásával kapcsolatos kérdésnek számít az Szjt.-ben szabályozott vagyoni jog gyakorlásával kapcsolatos kérdés.

3. A Megbízó nem jogvita ügyben, hanem középület felújítását érintő személyhez fűződő és vagyoni jogok, és a B. területén elhelyezett szobrot érintő személyhez fűződő és felhasználási jog gyakorlásával kapcsolatban kéri a Szakértő Testület állásfoglalását.

4. A Szakértő Testület az idézett jogszabályi rendelkezések, különösen a 156/1999. (XI.3.) Kormányrendelet 1.§ (3) bekezdése alapján csak az Szjt.-ben szabályozott vagyoni jogok gyakorlásával összefüggő kérdésekben adhat szakvéleményt. A jelen ügyben a szerzői vagyoni jogok gyakorlása nem választható el az ügy lényegét képező P. felújítása és B. területén levő szoborcsoport (D.) esetleges áthelyezését érinthető szerzői személyhez fűződő jogok gyakorlásától, ezért a feltett kérdések közül – összhangban a Szakértő Testület gyakorlatával – a szerzői személyhez fűződő és vagyoni jogok gyakorlására vonatkozó kérdéseket a Szakértő Testület eljáró tanácsa (a továbbiakban: eljáró tanács) meg tudja válaszolni.

5. Az eljáró tanács értelemszerűen nem alapozhatja a véleményét a P.-t és a D. szoborcsoportot érintő szerzői jogon kívüli közjogi (pl. építési jogi, kulturális örökségvédelmi/műemlékvédelmi, stb.) szabályokra.

Védelmi idő

6. Az eljáró tanács abból indul ki – ahogy ezt a megbízás is rögzíti – hogy a megbízással érintett P. és D. szoborcsoport a többször módosított szerzői jogról szóló 1999.évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szjt.) által védett szerzői műnek minősül. Más szóval a kérdések megválaszolása során a szóban forgó műveket még védelem alatt állónak tekinti, olyannak, amelyre nézve nem telt még el az alkotójuk halálát követő év első napjától számított (a továbbiakban: pma = post mortem auctoris) 70 év.

7. A pma 70 éves védelmi idő vonatkozik olyan művekre is, amelyek korábban hatályos szerzői jogi szabály szerint számított 50 éves pma védelmi ideje 1994. július 1.-je előtt lejárt [Szjt. 108. § (1) bekezdés: *A 31. § rendelkezéseit alkalmazni kell olyan művekre is, amelyeknek a korábban hatályos rendelkezések szerint számított védelmi ideje az egyes iparjogvédelmi és szerzői jogi jogszabályok módosításáról szóló 1994. évi VII. törvény hatálybalépéséig már lejárt.*]

8. Ha a megbízással érintett P. és D. szoborcsoport alkotói élő szerzők, vagy 1941. december 31-t követően haltak meg, akkor műveik szerzői jogi védelem alatt állnak. Ha valamely szerző meghalt, akkor örökös(e)i gyakorolják a vagyoni és a személyhez fűződő jogokat. Ez alól csak az jelent a személyhez fűződő jogok esetében kivételt, ha az elhunyt szerző „alkotói” hagyatékának gondozásával az örökös(ök)től különböző személyt bízott meg.

9. Csak a vélemény logikai zártsága kedvéért említjük, hogy ha akár a D. szoborcsoport, akár a P. szerzőire vonatkozóan a korábban hatályos szabályok szerinti 50 éves védelmi idő 1994. július 1. előtt lejárt volna, az megszüntette volna az esetlegesen létező felhasználási

szerződések hatályát is, ugyanis a szerzői jogi védelmi idő lejárt a határozatlan időre kötött felhasználási szerződést is megszünteti. Azonban az Szjt. 108. § (9) bekezdése alapján a felhasználási szerződés hatálya ilyen esetben meghosszabbodik a „feléledt”/meghosszabbított védelmi idő (50 évről 70 év) tartamára. Ez azonban a jelen esetben kizárható. Még abban az esetben is, ha valamelyik érintett szerző a P. elődje (N.) tervezésének első évében, 1947-ben meghalt volna, akkor sem telt volna el 1994. július 1-jén az akkor hatályos törvény szerinti 50 éves védelmi idő.

Az egyes építési/felújítási időszakokban alkalmazandó szerzői jogi szabályok

10. A megbízásban feltett kérdések P.-re vonatkozó része lényegében arra irányul, hogy egy épület felújítása (átépítése) esetén milyen szerzői jogi szabályokat kell alkalmazni.

11. Ez – a vagyoni jogok vonatkozásában – szerzői jogi általános terminológiáját alkalmazva annyit jelent, hogy hogyan/kitől kell engedélyt kérni a felhasználásra, és azt a vagyoni jogai alapján a szerző (szerzői jogosult) megakadályozhatja-e. Ugyancsak meg kell válaszolni azt a kérdést is, hogy van-e olyan személyhez fűződő joga a szerzőknek, amely alapján igényt érvényesíthetnek a felújítással kapcsolatban.

12. A B. területén elhelyezett D. szoborcsoport esetleges áthelyezésével/kiállításának megszüntetésével összefüggésben szintén véleményt kell alkotni a vagyoni jogok gyakorlásáról (a felhasználásnak számító kiállítás tekintetében). A személyhez fűződő jogokat illetően pedig arra kérdésre kell választ adni, hogy az esetleges áthelyezés/kiállítás-megszüntetés sérti-e az érintett szerzők ilyen jogait.

13. E kérdésekre (vagyoni és személyhez fűződő jogokat illetően) minden esetben a hatályos Szjt. alapján kell válaszolni. Ugyanis azt, hogy valamely cselekmény/magatartás szerzői jogi jogsértésnek minősül-e, akkor is a hatályos Szjt. alapján kell eldönteni, ha a mű elkészítésére és felhasználására a felek annak hatályba lépését megelőzően (1999. szeptember 1.) bármilyen korábbi szerzői jogi törvény hatálya idején kötöttek szerződést. Ez következik az Szjt. 107.§ (1) bekezdésének első fordulatóból: *„E törvény 1999. szeptember 1-jén lép hatályba”*.

14. Ha azonban olyan cselekményt/magatartást kell minősíteni, amely a felek felhasználási (jogátruházási) szerződéséhez kötődik, akkor erre elsősorban a szerződés, és a szerződéskötés időpontjában hatályos szerzői jogi rendelkezések az irányadók. Ez az Szjt. 107. § (1) bekezdés második fordulatóból következik: *„E törvény 1999. szeptember 1-jén lép hatályba; rendelkezéseit a hatálybalépését követően megkötött felhasználási szerződésekre kell alkalmazni.”*

15. Érdemben ugyanezt a megoldást tartalmazza a 1969. évi III. tv. (a továbbiakban: RSzjt.) is. Az RSzjt. 56. § (1) bekezdése alapján *„Ez a törvény az 1970. évi január hó 1. napján lép hatályba. (...) A törvény nem érinti a hatálybalépése előtt létrejött felhasználási szerződéseket.”*

16. A fentiek alapján, ha a mű elkészítésére és felhasználására a ma hatályos szerzői jogi törvényt megelőzően hatályban volt bármelyik régebbi szerzői jogi törvény [RSzjt., vagy 1970

előtt a szerzői jogról szóló 1921. évi LIV. törvénycikk (a továbbiakban: RRSzjt.)] hatálya idején kötöttek a felek szerződést, a szerződéskötés időpontjához igazodó megfelelő törvényt kell alkalmazni.

17. A megbízás II. pontja rögzíti, hogy nem áll rendelkezésre sem a P., sem a D. szoborcsoport elkészítésére és felhasználására kötött szerződés. Emiatt csak a teljesség kedvéért kell említeni, hogy ha tehát a P. és a D. szoborcsoport elkészítésére és felhasználására léteznek és előkerülnek szerződések, és e szerződések tartalmazzak rendelkezéseket a P. esetében az átdolgozásról, illetve a D. szoborcsoport helyéről (ez elkerülhetetlen, lényeges tartalmi elem egy felhasználási szerződésben), akkor e rendelkezéseket a szerződések megkötésekor hatályos szerzői jogi szabályok alapján kell minősíteni.

Az építészeti alkotás védelmének tárgya

18. Az Szjt.,⁴ az RSzjt.,⁵ és az RRSzjt.⁶ azonosan határozza meg építészeti művek esetében a védelem tárgyát: a védelem minden esetben az egyéni-eredeti, tehát alkotás jelleggel rendelkező tervre (értelemszerűen a gyakorlatban: tervek, illetve tervdokumentáció) és a terv többszörözését jelentő épületre is kiterjed. Az RSzjt. és az RRSzjt. hatálya idején önmagában az idézett jogszabályhelyek alapján kétséges lehet, hogy a védelem magára az épületre is kiterjed-e. Egyrészt az RSzjt. hatálya idején az a szabály, amely a tervező (és munkáltató) épületen történő névfeltüntetéséről rendelkezett, bizonyítja, hogy a műfogalom az épületre is kiterjed. Emellett a szakirodalom is egyöntetű abban,⁷ hogy a védelem tárgya mind a terv (eredeti mű), mind annak „eredeti” többszörözése, az épület. Az RRSzjt. hatálya idején

⁴ Szjt. 1.§ (2) bekezdés k): „Szerzői jogi védelem alá tartozik - függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e - az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen: „az építészeti alkotás és annak terve, valamint az épületegyüttes, illetve a városépítészeti együttes terve (...), (3) A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.

⁵RSzjt Vhr. 1. § (1) bekezdés: Az (R)Szjt. védelme alá tartozó alkotások - függetlenül attól, hogy az (R)Szjt. megnevezi-e - az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása, így különösen:- építészeti alkotások, épület-együttesek, illetőleg városépítészeti együttesek tervei.

(R)Szjt. 44. § (1) Az építészeti alkotáshoz és egyéb műszaki létesítmény alkotásához fűződő szerzői jog a tervezőt illeti meg.

RSzjt Vhr. 32. § (1) bekezdés: Szerzői alkotásként védi az (R)Szjt. az építészeti vagy műszaki létesítmény tervét - ideértve az építészeti títustervet is -, ha az művészi, vagy tudományos szempontból alkotásnak minősül, az egyéb tervek az (R)Szjt. 51. §-a szerint részesülhetnek védelemben. (2) A tervezőt megilleti az a jog, hogy az épületen (létesítményen) nevét feltüntessék.

⁶ RRSzjt. 60. §: A képzőművészet - rajz, festés, építészet, szobrászat, metszés, könyvmás stb. - alkotásainak egészben vagy részben többszörösítésére, közzétételére, forgalombahelyezésére és mechanikai vagy optikai készülékek segítségével való üzletszerű bemutatására a jelen törvényben meghatározott védelmi időn belül (11-17. §-ok) a mű szerzőjének van kizárólagos joga. Többszörösítésnek kell tekinteni az utánképzést, építészeti műveknél pedig az utánépítést is.

⁷ A szerzői jog kézikönyve (szerk: Bernárd Aurél és Tímár István), KJK 1973. 321,322. o., BH1993. 666., SzJSzT 3/1985.

sem volt vita tárgya, hogy mind a terv, mind az épület tárgya a védelemnek.⁸ Az Sztj. alapján a védelem mind az egész műre, mind annak azonosítható részére kiterjed.⁹

19. Ez a megállapítás az egyes, idevágó kérdések megválaszolása szempontjából annyit jelent, hogy akár az építészeti terv, akár az épület felhasználása (többszörözése, átdolgozása) valósul meg, ahhoz a szerzői jogosult engedélye szükséges. Ez megvalósulhat úgy, hogy a felújítás során a tervek érintetlenül maradnak, a kész P. –t azonban új tervek alapján úgy építik át, hogy az elérje az átdolgozás szintjét, és történhet úgy is, hogy az átdolgozás kiterjed az eredeti tervekre is.

A szerzői jog jogosultja- jogszerű felhasználó

20. Azt, hogy ki egy szerzői mű jogosultja, a védelem keletkezésekor hatályban volt szerzői jogi jogszabály alapján kell eldönteni. Ezen érteni kell mind az eredeti, mind a származékos, nem szerződés, hanem jogátszállás alapján keletkező szerzői jogi jogosultságot.

21. 1953-ban az RRSztj. volt hatályban. Ez

- megengedte a vagyoni jogok korlátlan, vagy korlátozott átruházását,¹⁰
- nem rendelkezett a munkaviszonyban vagy más hasonló jogviszonyban alkotott művekről,
- pma 50 éves védelmi időt írt elő,¹¹
- védelemben részesítette mind a képzőművészeti, mind az építészeti alkotásokat.¹²

A szabályokból az következik, hogy akár munkaviszonyban, akár polgári jogi jogviszonyban álló szerzőtől a munkáltató (megrendelő) érvényesen megszerezhetette a vagyoni jogokat, de e jogok munkaviszony fennállása esetén sem szálltak át a munkáltatóra (nem volt *cessio legis*

⁸ Alföldy Dezső: A magyar szerző jog, A Jogállam könyvtára, 53. Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, 1936. 144.o.

⁹ Sztj. 16.§ (1) bekezdés.

¹⁰ 3. § A szerzői jog élők között vagy halál esetére, korlátlanul vagy korlátozva átruházható. Átruházás hiányában a szerzői jog a törvényes örökösökre száll. A szerzői jogot jövőben alkotandó műre nézve is át lehet ruházni. Az olyan szerződést azonban, amellyel a szerző szerzői jogát általában jövőben alkotandó minden művére vagy általában jövőben alkotandó műveinek meghatározott nemére ruházza át, a felek bármelyike előzetes egy évi felmondással bármikor felmondhatja, feltéve, hogy a szerződés létrejötté óta öt év már eltelt. Érvénytelen az e szabálytól eltérő oly megállapodás, amely a szerző hátrányára szolgál.

¹¹ 11. § Amennyiben az alábbi §-ok másként nem rendelkeznek, a védelem, amelyet a jelen törvény a szerzői jog javára biztosít, a szerző egész életére és a szerző halála után ötven évre terjed. 12. § Szerzőtársak közösen készített műveinek védelmi ideje annak a szerzőtársnak halálától számítandó, aki a többi túlélte.

¹² 60. § A képzőművészet - rajz, festés, építészeti, szobrászat, metszés, könyvnyomás stb. - alkotásainak egészben vagy részben többszörösítésére, közzétételére, forgalombahelyezésére és mechanikai vagy optikai készülékek segítségével való üzletszerű bemutatására a jelen törvényben meghatározott védelmi időn belül (11-17. §-ok) a mű szerzőjének van kizárólagos joga. Többszörösítésnek kell tekinteni az utánképzést, építészeti műveknél pedig az utánépítést is. 63. § Ha a szerző valamely művét másnak tulajdonába bocsátja, ezzel a szerzői jog átengedettnek nem tekintetik. 65. § A jelen törvény 1. §-ának második és harmadik bekezdésében 2-6. §-aiban, 8. §-ában és 11-44. §-aiban foglalt rendelkezések a képzőművészet alkotásaira is megfelelően alkalmazandók, de azzal a kivétellel, hogy a 20. § rendelkezéseit (az elkobzásról rendelkezik, megjegyzés az eljáró tanácstól) építményekre csak állaguknak lényeges sérelme és a rájuk vonatkozó tulajdoni jogviszonyoknak megváltoztatása nélkül lehet alkalmazni.

szabály hatályban).¹³ Az RRSzjt. nem kötötte a vagyoni jogátruházás érvényességét írásbeli alakhoz.

22. Az RRSzjt. bírói gyakorlata egységes volt mind a II. világháború előtt, mind azt követően 1970-ig a munkáltató vagyoni jogszerzése kérdésben.

23. A kir. Kúria kimondta, hogy *"mozgófényképeszeti alkotások esetében a szolgálati viszonyt megalapozó (tevékenységi) szerződés alapján a vagyoni jogok átszállnak a filmvállalatra ellenkező kikötés hiányában, egyéb műveknél azonban az eset összes körülményei szerint, különösen annak figyelembe vétele alapján döntendő el az a kérdés, hogy mennyiben száll át műre vonatkozó szerzői jog korlátozás nélkül a munkaadóra már a mű szolgáltatása iránt kötött szerződés folyományaképp, hogy a szerződésben foglalt kikötés, vagy a szerződődő felek feltehető akarata szerint a munkaadó mily célra és mily irányban való rendelkezésre kapta a művet"*.¹⁴

24. Az 50-es évek szakirodalma és bírói gyakorlata visszaigazolja az előző bekezdésben idézett tételt.

25. Az akkor publikált legnagyobb tekintélyű kommentárban ez áll: „Ez idő szerint - a magyar jogszabály ellenkező rendelkezésének hiányában - nálunk is a felek megállapodása irányadó abban a kérdésben, hogy a munkáltató a munkaviszonyban alkotott művet, milyen területen, milyen módon és időtartamon át használhatja. elvileg a munkáltató tevékenységi körén kívül eső területen és módon történő értékesítés joga a szerzőnél marad." Ebből, valamint az akkor hatályos kiadói "rendeletből" analógia útján "azt a következtetést lehet levonni, hogyha nem a munkáltató, hanem más személy használja fel a művet, a felhasználónak a szerzőtől kell engedélyt kérnie. Az engedélyt a szerző jogdíj fizetésének feltételéhez kötheti."¹⁵

26. Az 50-es évek bírói gyakorlata elsősorban nem a jogátruházással, hanem azzal foglalkozott, hogy jár-e díj a munkaviszonyban álló szerzőnek, ha harmadik személy használja fel a művet.¹⁶ A jogátruházás egy hozzáférhető ügyben fordult elő, annak tárgya munkaviszonyban álló fényképész által készített fénykép volt. Mivel a fényképész tudta, hogy a fényképeket a megrendelő reklámozás (plakátok) céljára fogja használni, az eset körülményeiből a jogátruházásra lehetett következtetni.¹⁷

27. 1953-ra nézve az eljáró tanács a leírt jogszabályokból, és bírói gyakorlatból azt a következtetést vonja le, hogy a P. (N.) terveire vonatkozó vagyoni jogot a tervezőktől megszerezte a korabeli tervezők munkáltatója.¹⁸ Ha voltak az eredeti tervezők között munkaviszonyban nem állt személyek (külső tervezők), a tervező iroda az ő vagyoni jogaikat is megszerezte. Ugyanis 1955-ben a Legfelsőbb Bíróság egy olyan funkcionális mű (fénykép)

¹³ Palágyi Róbert: A magyar szerzői jog zsebkönyve, KJK 1959. 37.o.

¹⁴ Alföldy Dezső: A magyar szerzői jog, A Jogállam könyvtára, 53. Grill Károly Kiadó Vállalata, 1936.,32, 33., valamint 171-172.o., P.I.1684/1934.

¹⁵ Palágyi Róbert: A magyar szerzői jog zsebkönyve, KJK 1959. 105., 106

¹⁶ Palágyi Róbert: A magyar szerzői jog zsebkönyve, KJK 1959. 285., Pf.II. 24018/1955. LB és Pf.II.21737/1957.

¹⁷ ld. az előző l.j. LB Áh. II.21.490/1955.

¹⁸ Hasonlóan foglalt állást a korabeli filmekre nézve a Szakértő Testület (SzJSzT 9/2004).

esetében, amelynek rendeltetéséről (harmadik személynek felhasználására átadásáról) az alkotó tudott, kimondta, hogy a körülmények alapján megvalósult a jogátruházás; így indokolt ugyanilyen következtetés levonása az építészeti tervek esetében is. Nem lehet életszerűen feltételezni azt, hogy a tervezők ne tudták volna, hogy milyen célra (harmadik személy általi felhasználásra) készítik a terveket. Ezt a következtetést tovább erősíti az, hogy akkoriban szóban is lehetett érvényes vagyoni jogátruházási szerződést kötni. (Az ettől eltérő, az ügyre nem tartozó kérdés, hogy megillette-e a munkavállaló szerzőket külön díjigény.)

28. 1975-ben az RSzjt. volt hatályban.¹⁹ Az 1999. szeptember 1. előtt a munkáltatónak átadott művekre nézve az RSzjt. szabályait kell alkalmazni [Szjt. 107. § (1) bekezdés]. Az RSzjt. 14. § (1) bekezdése alapján a munkaköri kötelezettség körében alkotott művek esetén, ha a munkáltató a munkaviszony tartalma alapján a mű felhasználására volt jogosult, a mű átadásával a szerző hozzájárult a mű nyilvánosságra hozatalához és a felhasználás joga átszállt a munkáltatóra. A munkáltató ezt a felhasználási jogot a munkaviszony tartalma és működési (értsd: tevékenységi) köre által meghatározott terjedelemben szerezte meg és gyakorolhatta. (E körön kívül a szerzőnél maradt a felhasználási jog, amelyet a munkáltató hozzájárulásával gyakorolhatott.²⁰ Ez a hozzájárulás csak alapos okból volt megtagadható.) A K. teljes nevében a „K.” jelző önmagában is arra utal, hogy a tevékenységi köre nyilvánvalóan kiterjedt a munkavállalói által (és esetleg külső harmadik személyek által) alkotott szerzői művek (tervek) felhasználásának átengedésére. Valamennyi, a munkavállalók által munkaköri kötelezettség alapján készített, felhasznált tervek nézve a munkáltató az átadással felhasználási jogot szerzett, és e felhasználási jog terjedelme a K. tevékenységi körében korlátok nélkül gyakorolható (volt). (Itt is kívül esik a vizsgálat körén a tervezők díjazása.)

29. Ha az 1975-ös felújítás tervezői között voltak munkaviszonyban nem álló, külső tervezők is, tőlük csak érvényes, írásba foglalt, a munkaviszonyban alkotott tervek/tervrészek felhasználási jogával azonos terjedelmű, harmadik személynek átengedhető felhasználási jogot létesítő felhasználási szerződés alapján szerezhették a K., mint felhasználó megfelelő terjedelmű felhasználási jogot.²¹ Ezt az álláspontot igazolja az előző lábjegyzetben idézett

¹⁹ v.ö. SzJSzT 16/2006, SzJSzT 2/2005, SzJSzT 9/2004.

²⁰ RSzjt. 14. § (1) Ha a mű elkészítése a szerző munkaköri kötelezettsége és a munkáltató a munkaviszony tartalma alapján a mű felhasználására jogosult, a mű átadása a nyilvánosságra hozatalhoz való hozzájárulásnak minősül, és a felhasználás joga az átadással száll át a munkáltatóra. A munkáltató ezt a jogát a munkaviszony tartalma által meghatározott körben szerzi meg, és csak működési körén belül gyakorolhatja. A szerző a művet e körön kívül is csak a munkáltató hozzájárulásával használhatja fel, de hozzájárulását a munkáltató csak alapos okból tagadhatja meg. RSzjt. Vhr. 11. § (1) Vitás esetben annak elbírálásánál, hogy a mű alkotása a szerzőnek munkaköri kötelessége-e, a munkaszerződésből, illetve a szerző munkakörén belül kapott szolgálati utasításból kell kiindulni. A munkáltató feladata, hogy írásban - a munkaszerződésben vagy más módon - rögzítse a munkaviszonyban álló szerző munkakörét és a munkáltatót megillető felhasználási jog terjedelmét. (2) Alapos okból tagadja meg a munkáltató a hozzájárulását a műnek működési körén kívüli felhasználásához, ha a felhasználás valamely jog által védett érdekét sértené vagy veszélyeztetné. (3) Ha a mű felhasználásának joga a munkáltatót illeti meg, a mű visszavonására irányuló szerzői nyilatkozat esetén köteles a szerző nevének feltüntetését mellőzni. Ugyancsak mellőzni kell a szerző kívánságára nevének feltüntetését akkor is, ha a művön a munkáltató a munkaviszonyból folyó rendelkezési és irányítási jogával élve változtat, de a változtatással a szerző nem ért egyet. (4) A munkaviszony megszűnése a munkáltatónak az (R)Szjt. 14. §-a alapján gyakorolható jogait nem érinti.

²¹ RSzjt. 13.§ (3) A szerzőt vagy jogutódját a mű felhasználása ellenében - ha a törvény másképp nem rendelkezik - díjazás illeti meg. A díjazásról a jogosult csak kifejezett nyilatkozattal mondhat le. RSzjt. 25. § A szerző vagy jogutódja a mű felhasználására vonatkozó szerződést jogszabály által meghatározott esetekben csak

jogszabályhelyeken kívül az RSzjt. 13. § (1) bekezdése is: „*A mű bármilyen felhasználásához - ha a törvény eltérően nem rendelkezik - a szerző hozzájárulása szükséges.*” Az idézett szabályok a tervező névfeltüntetési jogáról is rendelkeznek mind szolgálati, mind szolgálati viszonyon kívül készített és felhasznált tervek esetében.

30. 1996-ban ugyancsak az RSzjt. volt hatályban. Az előző bekezdésekben leírt jogi helyzet, és az alapul szolgáló szabályok változatlanul fennálltak, egy, az ügy szempontjából lényegtelen kivétellel: míg 1975-ben csak tervezőirodák útján köthetett egy felhasználó érvényesen felhasználási szerződést egy nem munkaviszonyban álló szerzővel, e korlátozás 1996-ban már nem volt hatályban.

31. Az 1975-ös és az 1996-os felújítás idején hatályos szabályok szerint a munkaviszonyban álló tervezőktől a harmadik személynek is átengedhető felhasználás jogát a munkáltató a tervek átadásával megszerezte, tehát az ilyen tervekre nézve szerzői jogosultnak 1975-re nézve a K., 1996-ra nézve a L., illetve, ha ma már jogutódlással megszűntek volna, szervezeti jogutódaik²² tekinthető. (Az U., mint az 1975-ös felújítás kivitelezőjének szerepe szerzői jogi szempontból nem releváns.) Ha vannak olyan alkotásnak minősülő tervrészek akár az 1975-ös, akár az 1996-os felújítás tervei között, amelyet nem az említett szervezetekkel munkaviszonyban álló szerző készített, akkor erre a K., illetve a L. csak akkor tekinthető a felhasználási jog továbbengedésére jogosult személynek (jogszerű felhasználónak), ha megfelelő tartalmú, írásba foglalt felhasználási szerződéssel igazolható a jogszerzés. E körben az esetleges szervezeti jogutód jogszerzése a szerződések tartalmától függ. Valószínű, hogy a korabeli szerződések harmadik személynek átengedhető felhasználási jogot engedtek a K.-nek, illetve a L.-nek.

32. E helyzetet tovább bonyolítja, hogy 1996-ban már tipikusan a szerzők (itt: tervezők) magánvállalkozásaik (gazdasági társaságok) útján fejtették ki tevékenységüket. Ezért a nem munkaviszonyban álló tervezők esetén a jogszerzési lánc bizonyítása még nehezekebb. A magánszemély alkotó (tervező), a saját magánvállalkozásának tagja, és a gazdasági társaság/vállalkozás közötti jogszerzés bizonyítása előfeltétele annak, hogy a vállalkozás (a tervező gazdasági társasága) és a felhasználó (L.) közötti jogszerzés is bizonyítható legyen.

-az építészeti művek tekintetében - a tervezőirodák útján köthetők meg. RSzjt. 27. § A felhasználási szerződést - ha jogszabály másképp nem rendelkezik - írásban kell megkötni. RSzjt. 28. § (1) A felhasználó - ha jogszabály másképp nem rendelkezik - csak akkor szerez kizárólagos felhasználási jogot, ha a szerződésben kifejezetten kikötötték. (2) A felhasználó - ha jogszabály másképp nem rendelkezik - jogait csak a szerző beleegyezésével ruházhatja át. RSzjt. 44. § (1) Az építészeti alkotáshoz és egyéb műszaki létesítmény alkotásához fűződő szerzői jog a tervezőt illeti meg. RSzjt. Vhr. 33. § (1) A tervezőnek joga van meghatározni az épületen (létesítményen) neve, továbbá a tervezés ideje (éve) feltüntetésének helyét és módját. Ez a joga azonban a tulajdonos (üzemeltető, kezelő) méltányos érdekeit nem sértheti. (2) A munkaköri köteleesség teljesítéseként alkotott terv tekintetében a munkáltató határozza meg azoknak a személyeknek a körét, akiknek nevét a terven, illetve a létesítményen fel kell tüntetni. Vita esetén a bíróság dönt. (3) A munkaköri köteleesség teljesítéseként alkotott terven, valamint az annak alapján megvalósított épületen (létesítményen) - kívánságára - a munkáltató nevét is fel kell tüntetni.

²² Az RSzjt Vhr. 22. § alapján a felhasználó jogai jogszabály vagy hatósági rendelkezés alapján történő jogutódlás esetén a jogutódra szállnak át. Ezt helyesen akként kell értelmezni különösen a ma hatályos Szjt 30.§ (2) bekezdés fényében, hogy minden szervezeti jogutódra átszállnak a munkaviszony alapján megszerzett szerzői vagyoni jogok.

33. Több szerző művére, ha annak részei nem használhatók fel önállóan, a szerzői jog együttesen és - kétség esetén - egyenlő arányban illeti meg a szerzőtársakat; a szerzői jog megsértése ellen azonban bármelyik szerzőtárs önállóan is felléphet.²³ Ez minden aggály nélkül alkalmazható a P.-re, mint épületre. (Az megszünteti e minősítés hatását, ha a vagyoni jogok a munkáltatót illetik.) Az épület tervei közül azonban azokra, amelyek más terv (tervrész) nélkül is felhasználhatók, külön is kiterjed a védelem. Itt is érvényesül, hogy ahol a munkáltató/megrendelő megszerzi a vagyoni jogokat, ott e minősítésnek nincs jelentősége.

34. A D. szoborcsoport esetében az egyes szobrokra a védelem külön áll fenn. A védelem jogosultja a szobrászművész. Ha két, vagy több szobrász alkotott egy szobrot, akkor közös, együttes jogosultságuk alá tartozó művekről van szó, amelynek részei külön nem használhatók fel. A szoborcsoport egyben azonban „szerkesztett” közös mű is, amelynek eredeti szerkesztési/összeállítási, kiválasztási, tehát csoportba sorolási és koncepcionális „elvére” és megvalósítására nézve azt (azokat) az alkotót (alkotókat) illeti meg a védelem, akihez (akikhez) a szoborcsoport koncepciója és megvalósítási módja köthető.²⁴ E védelemtől független az egyes szobrok alkotóit megillető szerzői jog.

III. VÁLASZ AZ EGYES KÉRDÉSEKRE

1. kérdés:

Mik tekinthetőek az ismertetett Program által érintett - akár önálló, akár közös - szerzői műveknek? Így különösen szerzői műnek tekinthető-e maga a P., mint épület, továbbá a D. együttesen, mint szoborcsoport; továbbá az 1975-ben az U. Vállalat, illetve 1996-ban a tervező és kivitelező L. társaság által elvégzett felújítás során létrejött-e új szerzői mű, vagy az eredeti tervezőkkel (vagy másokkal közös mű, és ha igen, az melyik műre vonatkozik, és mi a joghatása?

Válasz az 1. kérdésre:

35. Mind a P., mind annak tervei, valamint mind az 1975-ös, mind az 1996-os felújítás tervei, és a tervek alapján megvalósult épületrészek művek. A válasz indokait a 18. és 19. pont tartalmazza. A jogosultságra (önálló védelem, közös mű) a választ a 33. és 34. pont tartalmazza. Az óvatos megközelítésnek az az oka, hogy az eljáró tanács nem látta sem az eredeti, sem a felújítások előtt készült, sem pedig a jelenleg tervezett felújítás terveit, ugyanakkor a védelem nemcsak egész művekre, hanem azok azonosítható részeire is kiterjed. Ezért mindenképpen abból érdemes kiindulni, hogy mind a P. eredeti tervei, mind a P. minden megvalósított felújítás terve és megvalósult

²³ Sztj. 5.§ (1) bekezdés.

²⁴ Sztj. 7. § (1) Szerzői jogi védelemben részesül a gyűjtemény, ha tartalmának összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű (gyűjteményes mű). A védelem a gyűjteményes művet megilleti akkor is, ha annak részei, tartalmi elemei nem részesülnek, illetve nem részesülhetnek szerzői jogi védelemben. (2) A gyűjteményes mű egészére a szerzői jog a szerkesztőt illeti, ez azonban nem érinti a gyűjteménybe felvett egyes művek szerzőinek és kapcsolódó jogi teljesítmények jogosultjainak önálló jogait. (3) A gyűjteményes mű szerzői jogi védelme nem terjed ki a gyűjteményes mű tartalmi elemeire.

eredménye védelem alatt áll. A D. szoborcsoportra és az azokat alkotó egyes szobrokra vonatkozó megállapítást a 33. és 34. pont tartalmazza.

2(A)kérdés:

Kik tekinthetők az ismertetett Program által érintett szerzői műnek - *így különösen (az 1. pontra adott válasz függvényében) a P. építészeti terveit, a P., a D. szobrok/szoborcsoport - szerzői vagyoni jogai jogosultjainak; tovább - ha ettől eltérő - a megváltoztatás, az átdolgozás (áttervezés), áthelyezés jogával rendelkező jogosultnak.*

(A) abban az esetben, ha az eredeti magánszemély tervezők és a K. Vállalat közötti munkaszerződés vagy a munkaviszonyt igazoló egyéb irat vagy bizonyíték nem lelhető fel;

Válasz a 2(A) kérdésre:

36. A P.-re és terveire vonatkozóan a K. Vállalat, illetve szervezeti jogutóda, a D. szoborcsoportra nézve a szobrok és szoborcsoport koncepciója és annak megvalósításának az alkotói, illetve jogutódaik. Az indokokat a 27. pont (és a megelőző bekezdések), valamint a 33. pont tartalmazza. (A tényállásból az tűnik ki (5. melléklet- visszavárolag átadott egyes tervek), hogy az eredeti tervek készítői – tévesen – úgy vélték, hogy ők rendelkeznek a vagyoni jogokkal. Ennek látszólagos elismerésére utal az, hogy a felújításba – talán az esetleges szerzői jogi igények érvényesítésének kizárása céljából – bevontak egyes korábbi tervezőket. Azonban olyan egyszerű gyakorlatias oka is lehet ennek, hogy csak a terveket átadó tervezőknek voltak meg a tervek egyes példányai.)

2(B) kérdés:

[Kik tekinthetők az ismertetett Program által érintett szerzői műnek - *így különösen (az 1. pontra adott válasz függvényében) a P. építészeti terveit, a P., a D. szobrok/szoborcsoport - szerzői vagyoni jogai jogosultjainak; tovább - ha ettől eltérő - a megváltoztatás, az átdolgozás (áttervezés), áthelyezés jogával rendelkező jogosultnak]*

(B) abban az esetben, ha az eredeti magánszemély tervezők és a K. Vállalat közötti munkaszerződések fellelhetőek, vagy a munkaviszony egyéb módon igazolt, azonban abban tervezői munkakör megnevezése és szerzői jogi rendelkezés nem szerepel;

Válasz a 2(B) kérdésre:

37. Ld. a 36. bekezdést.

2(C) kérdés:

[Kik tekinthetők az ismertetett Program által érintett szerzői műnek - *így különösen (az 1. pontra adott válasz függvényében) a P. építészeti terveit, a P., a D. szobrok/szoborcsoport - szerzői vagyoni jogai jogosultjainak; tovább - ha ettől eltérő - a megváltoztatás, az átdolgozás (áttervezés), áthelyezés jogával rendelkező jogosultnak]*

(C) abban az esetben, ha az eredeti magánszemély tervezők és a K. Vállalat közötti munkaszerződések fellelhetőek, és abban tervezői munkakör megnevezése szerepel, de a munkaszerződés szerzői jogi rendelkezéseket nem tartalmaz;

Válasz a 2(C) kérdésre:

38. Ld. a 36. bekezdést.

2(D) kérdés:

[Kik tekinthetőek az ismertetett Program által érintett szerzői műnek - *így különösen (az 1. pontra adott válasz függvényében) a P. építészeti tervei, a P., a D. szobrok/szoborcsoport - szerzői vagyoni jogai jogosultjainak; tovább - ha ettől eltérő - a megváltoztatás, az átdolgozás (áttervezés), áthelyezés jogával rendelkező jogosultnak]*

(D) abban az esetben, ha az eredeti magánszemély tervezők és a K. Vállalat közötti munkaszerződések fellelhetőek, és a munkaszerződés a munkáltató részére felhasználási engedélyt biztosított, vagy a vagyoni jogok átruházását tartalmazza;

Válasz a 2(D) kérdésre:

39. Ld. a 36. bekezdést.

2(E) kérdés:

[Kik tekinthetőek az ismertetett Program által érintett szerzői műnek - *így különösen (az 1. pontra adott válasz függvényében) a P. építészeti tervei, a P., a D. szobrok/szoborcsoport - szerzői vagyoni jogai jogosultjainak; tovább - ha ettől eltérő - a megváltoztatás, az átdolgozás (áttervezés), áthelyezés jogával rendelkező jogosultnak]*

(E) abban az esetben, ha az 1975-ben az U. Vállalat elvégzett felújítás során a tervező és az U. Vállalat kivitelező és az akkori megrendelő közötti szerződés nem tartalmaz szerzői jogi rendelkezéseket;

Válasz a 2(E) kérdésre:

40. A kivitelező személye a szerzői jogi jogosultság szempontjából közömbös. Ez a megállapítás csak akkor szorulna kiigazításra, ha a kivitelező is részt vett volna a tervezésben, és ennek során szerzői jogi védelem alá tartozó terveket hozott volna létre. Az 1975-ös felújítás szerzői jogi védelem alá eső terveinek, tehát mind az az 1953-as tervek átdolgozása során létrejött, mind az újonnan létrehozott terveknek az eredeti szerzői jogosultjai a tervezők. A munkaviszonyban álló tervezőktől a harmadik személynek is átengedhető felhasználás jogát a munkáltató a tervek átadásával megszerezte, tehát az ilyen tervekre vonatkozóan szerzői jogosultnak 1975-re nézve a K., vagy szervezeti jogutódja tekinthető. Ha vannak olyan alkotásnak minősülő tervrészek az 1975-ös felújítás tervei között, amelyeket nem a K.-val

munkaviszonyban álló szerző készített, akkor erre a K., vagy jogutódja csak akkor tekinthető a felhasználási jog továbbengedésére jogosult személynek (jogszerű felhasználónak), ha megfelelő tartalmú, írásba foglalt felhasználási szerződéssel igazolható a jogszerzés. Az álláspont indoklását a 28.-31. pontok tartalmazzák.

2(F) kérdés:

[Kik tekinthetők az ismertetett Program által érintett szerzői műnek - *így különösen (az 1. pontra adott válasz függvényében) a P. építészeti tervei, a P., a D. szobrok/szoborcsoport - szerzői vagyoni jogai jogosultjainak; tovább - ha ettől eltérő - a megváltoztatás, az átdolgozás (áttervezés), áthelyezés jogával rendelkező jogosultnak]*

F) Abban az esetben, ha az 1996-ban elvégzett felújítás során a tervező és kivitelező L. társaság és az akkori megrendelő közötti szerződés nem tartalmaz szerzői jogi rendelkezéseket?

Válasz a 2(F) kérdésre:

41. Az 1996-os felújítás idején hatályos szabályok szerint a munkaviszonyban álló tervezőktől a harmadik személynek is átengedhető felhasználás jogát a munkáltató a tervek átadásával megszerezte, tehát az ilyen tervek nézve szerzői jogosultnak 1996-ra nézve a L., vagy szervezeti jogutódja tekinthető. Ha vannak olyan alkotásnak minősülő tervrészek az 1996-os felújítás tervei között, amelyet nem a L.-vel munkaviszonyban álló szerző készített, akkor erre a K., illetve a L. csak akkor tekinthető a felhasználási jog továbbengedésére jogosult személynek (jogszerű felhasználónak), ha megfelelő tartalmú, írásba foglalt felhasználási szerződéssel igazolható a jogszerzés. Az álláspont indoklását a 28.-31. pontok tartalmazzák.

3. kérdés:

A 2. pontban rögzített kérdések megválaszolásához melyik jogszabály(okat) kell alkalmazni?

Válasz a 3. kérdésre:

42. Ld. 1947-53-ra nézve a 21-27., 1975-re és 1996-ra nézve a 28-31. pontokat.

4.kérdés:

Az ismertetett Program megvalósítása kimeríti-e a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. 29. §. ("Szjt.") szerinti átdolgozást, vagy az Szjt. szerinti egyéb felhasználást, vagy szerzői művek megváltoztatását; és ha igen, mely szerzői művekre kiterjedően, és miképpen?

Válasz a 4. kérdésre:

43. A program megvalósításán belül a P. felújítása és a D. szoborcsoport áthelyezése valósíthat meg felhasználást. A P. felújítása addig a mértékig, ameddig a

felújítás az eredeti állapot helyreállításának minősül, nem valósít meg szerzői jogi értelemben felhasználást, hiszen ebben az esetben az eredeti terveknek megfelelő állapot, az első megépítés (engedélyezett felhasználás) eredményének helyreállítása valósul meg. A felújítás azon elemei (tevékenységei) valósítanak meg átdolgozást, amelyek eredményeképpen az eredeti műtől (épülettől) különböző, szintén egyéni-eredeti jellegű, de az eredeti teljesítménnyel összeépülő teljesítmény valósul meg. A programot ismertető leírásban szerepel, hogy a tervezett rekonstrukció célja a mai kor követelményeinek megfelelő kialakítás megvalósítása. A leírásból kiolvashatóak a célt szolgáló alapvető eszközök, például az atlétikai versenyek számára megfelelő kialakítás biztosítása. Ennek érdekében javasolják a futópálya 180 fokkal való elfordítását. A közönség jobb kiszolgálása érdekében javasolják a lelátó kialakításánál alkalmazott megoldások újragondolását, áttervezését (feltöltés-kiürítés, korlátok, mellvédek, vizesblokkok, világítástechnika, stb.). Felmerül a lelátó lefedésének az eshetősége is. A körvonalazódó elképzelések szerint a program keretében az ún. „D.” szoborcsoport együttest is át kívánják helyezni. Az eljáró tanács véleménye szerint a vázolt, a mai kor követelményeinek megfelelő rekonstrukció kapcsán megfogalmazott feladatsor teljesítése érdekében olyan beavatkozásokra van szükség, amelyek érdemi építészeti alkotó tevékenységet igényelnek. Tekintettel arra, hogy a megismert célkitűzések szerinti igényeknek megfelelő kialakítást a meglévő építészeti keretek között, a meglévő építészeti elemek felhasználásával, azokhoz kapcsolódóan vagy azokra építve kell megvalósítani, valószínűsíthető, hogy a tervezett beavatkozások egy része csupán felújításnak, más része pedig áttervezésnek minősül. Természetesen olyan új feladatok is megfogalmazódhatnak a rekonstrukcióhoz kapcsolódóan, amelyek úgy valósulnak meg, hogy csupán csatlakoznak, vagy mellé kerülnek a meglévő épületekhez, szerkezetekhez, és így új, önálló építészeti alkotásként jelennek meg. A program megismert célja, a létesítmény „állapotának javítása”, valamint „a mai kor igényeinek megfelelő rekonstrukciója” olyan jogszerű tulajdonosi érdek, melyhez jelen esetben fontos társadalmi érdek is fűződik. Természetesen ebben az esetben sem hanyagolható el a szerzői jogi kérdések érdemi tisztázása. Az eljáró tanács által megismert rekonstrukciós, illetve fejlesztési elképzelések alapján valószínűsíthető, hogy a szóban forgó beavatkozások az évek során kialakult épületegyüttes valamennyi építési szakaszára, valamennyi építészeti elemére hatást gyakorolnak. Az eljáró tanács úgy véli, hogy az eddig megvalósult építési fázisok tervezése során tevékenykedő alkotók, szerzői jogosultak teljes körét érintik, vagy érinthetik az új elképzelések során várható beavatkozások.

44. A D. tervezett áthelyezése kapcsán a szerzői jogosultság kérdéseit nem lehet pusztán az egyes szobrok vagy a szoborkompozíció külön-külön kezelhető szerzői jogi eseteként felfogni. Ugyanis ez esetben a teljes kompozíció önmagában is önálló alkotás, amely egy nagyléptékű építészeti koncepció elválaszthatatlan része is. Ez a nagyszabású koncepció szobrokból, szoborcsoportokból, és az azok háttérét, elválasztását, tagolását szolgáló kötömbökből áll. Az eljáró tanács véleménye szerint az egyes szobrok, szoborcsoportok alkotói mellett az említett kompozíció kialakításában és megvalósításában közreműködő alkotó(k) is szerzőnek minősül(nek). A D. szoborcsoport áthelyezése attól függően valósíthat meg engedélyhez kötött felhasználást, hogy milyen mértékű, azaz, hogy hova történik az áthelyezés, és mennyire érinti/sérti az együttes koncepció megvalósulását. A Szakértő Testület egy

korábbi szakértői véleményében a következőkre mutatott rá: „[A megbízó kérte a szakvélemény bizalmas kezelését].”²⁵

5. kérdés:

Az ismertetett Program megvalósításához - *így különösen a P. tervezett átépítéséhez a D. szoborcsoportnak az ingatlanon belüli árhelyezéséhez, az új stadionnak az ingatlanon történő felépítéséhez* - kell-e valamely szerzői jogosulttól hozzájárulást kérni? Ha igen - a 2. *pontra [(A) - (F)] adott egyes válaszokkal is összefüggésben* -, kitől kell hozzájárulást kérni, és a hozzájárulásnak mire kell kiterjednie? A hozzájárulás megtagadható-e, és ha igen, milyen esetben? A hozzájárulás köthető-e valamilyen feltételhez, és ha igen, milyen feltételhez? A hozzájárulásért kell-e díjat fizetni, és ha igen, kinek, és a díj mértékét hogyan kell megállapítani? A hozzájárulási kötelezettség egyben kizárólagos jogot jelent-e a jogosultnak arra, hogy a Program megvalósításához szükséges valamely tervezési feladatot maga a jogosult végezze el, vagy arra más is felkérhető? Ha más is felkérhető, akkor milyen feltételekkel?

Válasz az 5. kérdésre:

45. A P. felújításához – ha az átdolgozásnak minősül (e kérdés csak a konkrét tervek ismeretében dönthető el, mindegyik, a 2. A)-F) pontban feltett kérdésekre adott válaszokban (36-41. bekezdések) megjelölt jogosultaktól (mindegyik jogosulttól) kell engedélyt kérni. Az eljáró tanács abból indul ki a konkrét tervek ismerete nélkül, hogy mind az eredeti tervezés, építés, mind az 1975-ös, mind az 1996-os felújítás szerzői jogi védelem alá tartozó művet eredményezett. Az Szjt. 4.§ (2) bekezdése alapján „*Szerzői jogi védelem alatt áll - az eredeti mű szerzőjét megillető jogok sérelme nélkül - más szerző művének átdolgozása, feldolgozása vagy fordítása is, ha annak egyéni, eredeti jellege van.*” Ez annyit jelent, hogy ha a Programban tervezett felújítás túlmegy az eredeti állapot helyreállításán, az valamennyi, védelem alatt álló tervet és azok megvalósítását érinti. Emiatt minden megjelölt jogosulttól engedélyt kell kérni. Ezek a felsorolt bekezdésekben megjelölt vállalkozások (illetve szervezeti jogutódaik), továbbá, az 1975-ös, és az 1996-os felújítás tekintetében azok a „külső”, munkaviszonyban nem állt szerzők/jogutódaik, akikre nézve a megjelölt szervezetek nem tudják írásba foglalt, megfelelő tartalmú szerződéssel igazolni a munkaviszonyban állt szerzőktől történt jogszerzéssel azonos tartalmú jogszerzést.

46. A hozzájárulás a Program megvalósításához kapcsolódó, P. felújításon belül az átdolgozásnak minősülő áttervezéshez, és az áttervezés szerinti tervek alapján történő átépítéshez szükséges. A hozzájárulás arányos, a jóhiszeműség és tisztesség követelményeinek megfelelő díjazást tartalmazó ajánlat esetén nem tagadható meg. Az építészeti (funkcionális) művekre kialakult bírói és szakértői gyakorlat egyértelmű. A szerző nem akadályozhatja meg a tulajdonjog rendeltetésszerű gyakorláshoz nélkülözhetetlen műfelhasználást.²⁶ Hogy a legfrissebb, publikált bírói döntés lényeges

²⁵ SzJSzT 32/11. ügyben kialakított vélemény.

²⁶ SzJSzT 18/2009., 04/2009., 9/2008/1., 24/2007., 6/2007.,1/2006., 35/2002.,38/2001., 29/2001., 28/2001/1-2., 2/2001., BH2005. 427 - A tulajdonosi jogok rendeltetésszerű gyakorlása nem eredményezheti a tervezőnek az építményhez fűződő szerzői joga megsértését. BH2005. 143 I. Az építész, - mint az építészeti alkotáson fennálló

részét idézzük: „Az építmény tulajdonosát megilleti az a jog, hogy a tulajdonában álló épületet átépítse, ennek során külső megjelenését, építészeti kialakítását, rendeltetését módosítsa vagy azt elbontsa. A tulajdonos használati jogának rendeltetésszerű gyakorlásához kapcsolódó átépítés nem eredményezheti a tervező szerzői jogainak sérelmét. A tervező szerzői joga szempontjából a felhasználó hasznosítási jogosultságait érdekösszeméréssel kell mérlegelni”.²⁷ A jelen ügyben az érdekösszemérés döntő eleme a Program megvalósítása előfeltételét jelentő jogszabályi környezet, és az abban felsorolt célok (I. 7., 8. bekezdés). Nincs olyan jogszabályi tilalom, amely szerint a hozzájárulás ne volna feltételhez köthető. Azonban a hozzájárulás nem köthető a jognyilatkozat természetével, és a vagyonkezelő N. által képviselt tulajdonos jogaival védett érdekekkel össze nem férő feltételhez. Ha a feltétel tűzése a rendeltetésszerű joggyakorlás követelményével ellentétes (ez csak esetről esetre dönthető el érdekmérlegeléssel), az joggal való visszaélést valósíthat meg, amely esetben a bíróság ítélettel pótolhatja a szerző hiányzó jognyilatkozatát. A szerzői jogosultnak nincs érvényes szerzői jogi jogcíme arra, hogy követelje, maga is részt vehessen a tervezésben. Mindazonáltal igen gyakorlatias, az eredményes felújítást elősegítő, a meglévő tervek ismeretét az áttervezésbe való ésszerű beépítését lehetővé tevő, s minden esetleges – akár alaptalan – jogvitát eleve kizáró megoldást jelent, ha az áttervezésben megfelelő módon részt vehetnek a korábbi tervek készítői. (Ezt a megoldást követték 1996-ban is – 7. melléklet). Ennek megfelelően a tervezésre természetesen bárki felkérhető²⁸ a szerződési szabadság keretei között a felek által szabadon megállapítható szerződési feltételekkel, ideértve az ellenszolgáltatás mértékét is. Erre nézve alsó-felső határokat, betartandó tarifákat a szerzői jogi szabályok nem állapítanak meg.

6. kérdés:

A Program megvalósítása során a D. szoborcsoportnak esetleges olyan áthelyezéséhez, amelynek folytán az a nagyközönség számára többé nem látható, kell-e valamely szerzői jogosulttól hozzájárulást kérni? Ha igen - a 2, *pontra [(A) - (F)] adott egyes válaszokkal is összefüggésben*, kitől kell hozzájárulást kérni, és a hozzájárulásnak mire kell kiterjednie? A hozzájárulás megtagadható-e, és ha igen, milyen esetben? A hozzájárulás köthető-e valamilyen feltételhez, és ha igen, milyen feltételhez? A hozzájárulásért kell-e díjat fizetni, és ha igen, kinek, és a díj mértékét hogyan kell megállapítani?

Válasz a 6. kérdésre:

47. A D. szoborcsoport tekintetében kiállítási jogot gyakorol a tulajdonos, amelynek a nevében a vagyonkezelő N. jár el. A Szakértő Testület fent említett szakértői véleménye ezzel kapcsolatban a következőkre mutatott rá: „[A megbízó kérte a szakvélemény bizalmas kezelését]”.²⁹

szerzői jog jogosultja - az építménnyel kapcsolatos szerzői jogai közül a felhasználás jogát átruházhatja, azaz a művön harmadik személynek kizárólagos felhasználási jogot engedélyezhet. BDT2008. 1756. Épület tulajdonosának joggal való visszaélése engedély nélküli átépítés esetén.

²⁷ BDT2010. 2329.

²⁸ A közbeszerzési szabályokat az állásfoglalás értelemszerűen figyelmen kívül hagyja.

²⁹ SzJSZT 32/11.

48. A szobor tulajdonosának tulajdonjoga ugyanolyan rangú magánjog, mint a szerző vagyoni joga, és személyhez fűződő joga. E két azonos rangú magánjog ütközése csak a rendeltetésszerű joggyakorlás elvének alkalmazása útján oldható fel. Erről döntést az Szjt. 3.§ útján alkalmazandó Ptk. 2. § (2) bekezdés, és 5.§ (1) és (2) bekezdések alapján kizárólag esetről esetre, a konkrét tényállás ismeretében lehet hozni, általános szabályai nincsenek.

49. A tényállás szerinti esetben a tulajdonos jogait a Program megvalósításával összefüggésben kell értékelni. A 7. és 8. bekezdésben felsorolt, jogszabályban meghatározott közérdekű célok megvalósításához nem kapcsolódik a D. kiállításának megszüntetése. Ellenkezőleg: a P. megmarad, az felújításra kerül és legfeljebb az újonnan építendő stadion elhelyezése miatt válhat szükségessé a szobrok áthelyezése a rehabilitált területen, azon belül is a B. területén. Mivel a D. az egykori N.-hez kötődik, lehetőleg az esetleges áthelyezés során is megőrzendő ez a kapcsolat. A megbízás is említést tesz arról, hogy a D. az ingatlan területén, új és méltó elhelyezését kap.

50. Ismét utal az eljáró tanács a Szakértő Testület fent említett szakértői véleményére: „[A megbízó kérte a szakvélemény bizalmas kezelését].”³⁰

51. A tényállás szerintiesetben valamennyi szempont betartása biztosítható lehetne a D. méltó, a P.-hez is kapcsolódó elhelyezésével. Ugyanakkor valamennyi szempont megfelelő súllyal értékelhető érdek nélkül sérülhetne, ha a D.-t úgy helyeznék át, hogy azt a közönség többé már nem látogathatná.

52. A D. szerzőit illető vagyoni és személyhez fűződő jogokat az előző bekezdés szerinti, méltó helyre való olyan áthelyezés, amely nem csorbítja az együttes koncepció jelenleg is látható megvalósulását, nem sérti. A kiállítási jog helyhez kötött, de ha a szobrok látogathatóan, az együttes koncepciója és annak megvalósítása keretei között megmaradnak a jelenlegi tágabb környezetükben, akkor a kiállítási jog nem sérül, mert a gyakorlatilag azonos helyhez kötöttség lényegében megmarad.

53. A kérdésre adott válasz így összegezhető: A jelen tényállás alapján a D. szoborcsoport nem helyezhető át szerzői engedély nélkül olyan helyre, ahol azt a közönség már nem láthatja. Így tehát az előző bekezdések szerinti szempontoknak meg nem felelő áthelyezéshez a szerző hozzájárulása szükséges. Nincs olyan jogszabályi rendelkezés, amely szerint a hozzájárulás nem volna feltételhez köthető. Azonban a hozzájárulás nem köthető a jognyilatkozat természetével, és a vagyongazdálkodó N. által képviselt tulajdonos jogaival védett érdekekkel össze nem férő feltételhez. Ha a feltétel tűzése a rendeltetésszerű joggyakorlás követelményével ellentétes (ez csak esetről esetre dönthető el érdekmérlegeléssel), az joggal való visszaélést valósíthat meg, amely esetben a bíróság ítélettel pótolhatja a szerző hiányzó jognyilatkozatát. Nem tilos, hogy egy személy a személyhez fűződő jogát egyébként sértő magatartáshoz ellenszolgáltatás fejében járuljon hozzá. A szerződési

³⁰ SzJSzT 32/11.

szabadság keretei között a felek szabadon állapíthatják meg a hozzájárulás ellenszolgáltatásának mértékét. Erre nézve alsó-felső határokat, betartandó tarifákat a szerzői jogi szabályok nem állapítanak meg.

7. kérdés:

Amennyiben valamely hozzájárulást a szerzői jogosult jogutódjától/örökösétől kell beszerezni, milyen intézkedéseket kell megtenni a jogutód/örökös személyének megállapítása és hollétének felkutatása érdekében, és mi a jogkövetkezménye annak, ha ezek az intézkedések nem vagy csak részben (pl. csak egyes jogutódok/örökösök vonatkozásában) vezetnek eredményre?

Válasz a 7. kérdésre:

54. A választ az árva művek engedélyezésére vonatkozó szerzői jogi szabályokból, törvényi analógia útján lehet megadni. Azért „csak” törvényi analógia útján adható meg a válasz, mert átdolgozási engedélyt az árva mű engedélyezési szabályok alapján nem adhat³¹ az ilyen engedély megadására feljogosított SzTNH, és az engedély legfeljebb öt évre szólhat. Azaz a jogosult megfelelően gondos felkutatásának eredménytelensége esetén sem lehet az árva mű engedélyezés rendjén engedélyt adni az átdolgozásra. A jogosult megfelelően gondos felkutatása azt jelenti, hogy a felhasználó (itt: az N.) az érintett műtípus és a felhasználási mód figyelembevételével megtette az adott helyzetben általában elvárható intézkedéseket.³² Az eset körülményeihez képest a következő magatartások tartoznak a gondos kereséshez (nem teljes felsorolás, csak a jogszabályi példák az adott helyzethez alkalmazva): keresés az SzTNH önkéntes nyilvántartása alapján szerkesztett adatbázisban, az interneten hozzáférhető adatbázisokban, a szerző hollétének megállapítására alkalmas nyilvánosan hozzáférhető adatbázisokban, az építészeti tervek nyilvánosság számára hozzáférhető gyűjteményeinek adatbázisaiban, a szobrok szerzőire/jogutódaira nézve a HUNGART adatbázisaiban a vizuális művészek közös jogkezelő társasága, a HUNGART³³ megkeresése útján, tájékoztatás kérése a mű ismert és megtalálható többi szerzőjétől, továbbá az építési tervekkel kapcsolatban hatósági feladatokat ellátó szervezetektől; hirdetés országos napilapban.

8. kérdés

Amennyiben a Programhoz valamely szerzői jogi hozzájárulás beszerzése szükséges, mi a jogkövetkezménye annak, ha a hozzájárulás megadására jogosult megfelelő felhívás ellenére

³¹ Szjt. 57/A. § (1) bekezdés: „A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala - a felhasználás módjához és mértékéhez igazodó díj megállapítása mellett - felhasználási engedélyt ad kérelemre annak, aki a felhasználási szerződés megkötése érdekében a szerző felkutatására az érintett műtípus és a felhasználási mód figyelembevételével megtette az adott helyzetben általában elvárható intézkedéseket, és a szerző felkutatása nem járt eredménnyel. **A felhasználási engedély legfeljebb öt évre szól**, Magyarország területére terjed ki, nem kizárólagos, át nem ruházható, további felhasználási engedély adására és **a mű átdolgozására (29. §) nem jogosít.**” (A kiemelés az eljáró tanácstól.)

³² 1. Az árva mű egyes felhasználásainak engedélyezésére vonatkozó részletes szabályokról szóló 100/2009. (V. 8.) Korm. rendelet 3.§ (1) és (2) bekezdés.

³³<http://www.hungart.org/kapcsolat.php>.

ésszerű határidőn belül egyáltalán nem nyilatkozik? Így különösen: ilyen esetben megadottnak kell-e tekinteni a hozzájárulást, illetve megilletheti-e díjazás a jogosultat?

Válasz a 8. kérdésre:

55. Nincs arra sem szerzői jogi, sem más jogszabály, amelynek alapján a felhívásra nem nyilatkozó jogosult hozzájárulását megadottnak lehetne tekinteni. Szerzői jogi felhasználási (átdolgozási) engedélyt csak kifejezett nyilatkozattal lehet adni, és a felhasználási szerződés érvényessége írásbeli alakhoz van kötve.³⁴ Noha egy olyan nyilatkozat érvényessége, amely szerint egy bizonyos felhasználást nem tekint a szerző a mű sérthetlenségéhez fűződő jogába ütközőnek, nincs alaki követelményhez kötve, azonban az alkalmazandó polgári jogi szabályok szerint³⁵ a hallgatás ilyenkor sem tekinthető érvényesen létező jognyilatkozatnak. A kérdésben leírt tényállás esetén az N. jognyilatkozat pótlása iránt indíthat pert, illetve, ha a szerző/szerzői jogosult érvényesít perben igényt, itt hivatkozhat kifogásként a szerzői rendeltetésellenes joggyakorlásra az ismertett bírói gyakorlat³⁶ alapján.

9. kérdés

Amennyiben a fenti kérdésekre adott válaszok alapján bármely cselekményhez valamely szerzői jogosult hozzájárulása szükséges, azonban az ismertett Program hozzájárulásához kötött részének valamely mozzanata még a hozzájárulás megszerzése előtt megkezdődik, az adott szerzői jogosultnak milyen jogi eszközei vannak; így különösen van-e jogi lehetősége a Program megvalósításának leállítására?

Válasz a 9. kérdésre:

56. Ügydöntő választ ilyen jellegű kérdésre csak bíróság adhat az adott tényállás értékelése alapján.

57. A szerzői jogosult az Szjt. 94.§-ban felsorolt igények³⁷ közül választhat. Ezek között található az abbaahagyásra kötelezés és az eltiltás is [Szjt. 94.§ (1) bekezdés b)

³⁴ Szjt.45.§ (1) bekezdés és 47.§ (1) bekezdés.

³⁵ Szjt.3.§, →Ptk. 216.§ (2) bekezdés.

³⁶ BH2005. 427 - A tulajdonosi jogok rendeltetészerű gyakorlása nem eredményezheti a tervezőnek az építményhez fűződő szerzői joga megsértését; BDT2010. 2329. Az építmény tulajdonosát megilleti az a jog, hogy a tulajdonában álló épületet átépítse, ennek során külső megjelenését, építészeti kialakítását, rendeltetését módosítsa vagy azt elbontsa. A tulajdonos használati jogának rendeltetészerű gyakorlásához kapcsolódó átépítés nem eredményezheti a tervező szerzői jogainak sérelmét. A tervező szerzői joga szempontjából a felhasználó hasznosítási jogosultságait érdekösszeméréssel kell mérlegelni.

³⁷ 94. § (1) Jogainak megsértése esetén a szerző a jogsértővel szemben - az eset körülményeihez képest - a következő polgári jogi igényeket támaszthatja: a) követelheti a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását; b) követelheti a jogsértés vagy az azzal közvetlenül fenyegető cselekmények abbaahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől, c) követelheti, hogy a jogsértő - nyilatkozattal vagy más megfelelő módon - adjon elégtételt, és hogy szükség esetén a jogsértő részéről és költségén az elégtételnek megfelelő nyilvánosságot biztosítsanak; d) követelheti, hogy a jogsértő szolgáltatson adatota jogsértéssel érintett dolgok vagy szolgáltatások előállításában, forgalmazásában, illetve teljesítésében résztvevőkről, a jogsértő felhasználásra kialakított üzleti kapcsolatokról; e) követelheti a jogsértéssel elért gazdagodás visszatérítését; f) követelheti a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását, továbbá a kizárólag vagy

pont], valamint a jogsértést megelőző eredeti állapot helyreállítása is. A fizetési igények alapján jogsértéssel elért gazdagodás megtérítését, vagy kártérítést követelhet a szerzői jogosult. Az abbahagyási, eltiltási, jogsértést megelőző állapot helyreállítási igények sikeres érvényesítésének a valószínűsége a P. áttervezés/rekonstrukció esetében a 8. kérdésre adott válaszban felhívott bírói gyakorlat alapján egészen csekély, ha az N. az ismeretlen, vagy ismeretlen lakóhelyű jogosultak személyére/tartózkodási helyére nézve gondos kutatást végez, és arányos, tisztességes ajánlatot tesz az átdolgozási engedély megadására. Az átdolgozási engedély fejében járó díj megfizetésével (gazdagodási igény) lehet számolni. Ha az előzőekben említett cselekményeket az N. elvégzi, akkor a kártérítési felelősség alól is nagy valószínűséggel sikerrel mentheti ki magát, hiszen úgy jár el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.

58. A D. szoborcsoport áthelyezése esetén is elvileg ugyanezek az igények állnak fenn, azonban a tényállás különbözik. Itt nincs szó átdolgozásról, tehát a szerzők (jogutódjaik) a mű sérthetlenségéhez fűződő jogra (Szjt. 13.§) hivatkozhatnak, és ezen az alapon kísérhetnek meg a fenti igények érvényesítését. Ha azonban az áthelyezés a B. területén belül, méltó helyre történik, és az N. biztosítja a szoborcsoport eszmei mondanivalóját kifejező elhelyezést, a szerzői jogérvényesítés sikerének esélye igen kicsi. Példaként említhető a monori „felszabadulási emlékmű” ügye. Itt az volt a kérdés, hogy közterületi szobor egy közterületen belüli más helyre való áthelyezése megvalósítja-e a mű egységéhez fűződő jog sérelmét. A bíróság megállapította a személyhez fűződő jog „formális” sérelmét, mert a tulajdonos önkormányzat az áthelyezésről szóló határozat meghozatala előtt nem szerezte be a szobor áthelyezése előtt a műalkotás művészi értékére vonatkozó, jogszabályban előírt szakvéleményt, és az alkotót az áthelyezési döntés előkészítésébe nem vonták be. A mű egységéhez fűződő jogot a szobor áthelyezése azért sérti, mert a mű eredeti integritása (szellemisége) sérült. A szobor visszahelyezését azonban bíróság nem rendelte el, mert az az áthelyezés után is az eredeti park egy másik helyén, ápoltságban került, és már elvesztette eredeti térszervező szerepét, ugyanis a szobor előtt ma már nem tartanak ünnepségeket.³⁸

elsősorban a jogsértéshez használt eszközök és anyagok, valamint a jogsértéssel előállott dolgok lefoglalását, meghatározott személynek történő átadását, kereskedelmi forgalomból való visszahívását, onnan való végleges kivonását, illetve megsemmisítését. (2) A szerzői jog megsértése esetén a szerző a polgári jogi felelősség szabályai szerint kártérítést is követelhet. (...) (7) A bíróság a szerző kérelmére elrendelheti, hogy a lefoglalt, kereskedelmi forgalomból visszahívott, illetve onnan véglegesen kivont eszközöket, anyagokat, illetve dolgokat fosszák meg jogsértő mivoltuktól, vagy - ha az nem lehetséges - semmisítsék meg. A bíróság indokolt esetben a megsemmisítés helyett elrendelheti az eszközöknek és anyagoknak a bírósági végrehajtás szabályai szerint történő értékesítését is; ebben az esetben a befolyó összeg felől ítéletben határoz. (8) A jogsértéshez használt eszközök és anyagok, valamint a jogsértéssel érintett dolgok lefoglalásának helye van akkor is, ha azok nincsenek a jogsértő tulajdonában, de a tulajdonos a jogsértésről tudott, vagy az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellett volna. (10) A bíróság a szerző kérelmére elrendelheti a határozatnak a jogsértő költségére történő nyilvánosságra hozatalát. A nyilvánosságra hozatal módjáról a bíróság dönt. Nyilvánosságra hozatalon kell érteni különösen az országos napilapban, illetve az internet útján történő közzétételt.

³⁸ A bírói gyakorlatban az utóbbi időben főképpen a következő határozatok érintik a mű egységéhez fűződő jogot: LB-H-PJ-2008-351. („szélfárf”), LB-H-PJ-2008-203.(„élem az életem”), FIT-H-PJ-2010-401., FIT-H-PJ-2008-85., 14-H-PJ-2009-112., BDT2006. 1300 („logotypia”), Pest megyei Bíróság 14. P. 23.377./2009.

59. A szerzői jogosult mind a P., mind a D. ügyében kérhet sajátos, a jogosult javára jogosultsága valószínűsítése esetén vélelemmel támogatott ideiglenes intézkedést. Intézkedésként csak olyan igény érvényesíthető, amely visszafordítható állapotot eredményez. Ez a jelen tényállás alapján az eltiltási igény érvényesíthetőségét jelentheti soron kívüli eljárásban. A kérelem a per megindítását megelőzően is benyújtható a tudomásszerzéstől számított 60, a jogsértés megkezdésétől számított 6 hónapon belül.³⁹ Azonban az ideiglenes intézkedés iránti kérelemben – még a vélelemmel együtt is (a kérelmező különös méltánylást érdemlő jogvédelmi helyzete adott) – valószínűsíteni kell a jogsértést, továbbá azt, hogy az intézkedéssel okozott hátrány nem haladja meg az intézkedéssel elérhető előnyöket (ún. előny-hátrány mérlegelés).⁴⁰ E valószínűsítés a P. rekonstrukció jogszabályi környezete mellett (érdekösszemérés) csekély eséllyel bizonyulhat csak sikeresnek.

10. kérdés

A Programmal kapcsolatban leírt tényállás alapján a szerzői jogok és a tulajdonosi jogok összemérése, illetve a rendeltetésszerű joggyakorlás és a társadalmi érdek megítélése kapcsán megállapítható-e valamely szerzői jogosulti érdeksérelem, vagy annak a veszélye?

Válasz a 10. kérdésre:

60. A kérdést az eljáró tanács az 5. és 6. kérdésre adott válaszaiban részletesen megválaszolta. Az konkrét érdekösszemérést csak a bíróság végezheti el konkrét jogvitában.

Budapest, 2012. november 16.

.....
id. Dr. Ficsor Mihály	Dr. Faludi Gábor	Jékely Zsolt	Dr. Farkas Ádám	Dr. Mezei Péter
a tanács elnöke	a tanács előadója	a tanács szavazó tagja	a tanács szavazó tagja	a tanács szavazó tagja

(monori Felszabadulási Emlékmű), FIT-H-PJ-2010-401. bírósági határozat [logo (arculat) megváltoztatása], előzmény: 14-H-PJ-2009-112., Pest Megyei Bíróság, és FIT-H-PJ-2011-1323

³⁹ Sztj. 94/A.§ (1)-(3) bekezdések.

⁴⁰ Pp. 156. § (1) bekezdés: A bíróság kérelemre ideiglenes intézkedéssel elrendelheti a kereseti kérelemben (vizontkeresetben), illetve az ideiglenes intézkedés iránti kérelemben foglaltak teljesítését, ha ez közvetlenül fenyegető kár elhárítása vagy a jogvitára okot adó állapot változatlan fenntartása, illetve a kérelmező különös méltánylást érdemlő jogvédelme érdekében szükséges, és az intézkedéssel okozott hátrány nem haladja meg az intézkedéssel elérhető előnyöket. A bíróság az ideiglenes intézkedés elrendelését biztosítékadáshoz kötheti. A kérelmet megalapozó tényeket valószínűsíteni kell.